

גנבים מנדרינים

ברשות הממשלה מחסנים ריקים רבים. אולם, כאשר עוקלו חפצים והיה צורך לאחסןם, לא השתמשו האחראים במחסני הממ"ש שלה. החפצים נמסרו למחסנים פרטיים, שגבי את שכרם ביד רחבה. חפץ שהכניס לאוצר המדינה 56 ל"י, למשל, הוציא קודם לכן 42 ל"י בעד אחסונו.

הכרוז במכירות הפומביות של סחור רות מטעם הממשלה היה צריך, לפי החוק, לקבל 5% ממחיר הסחורה. אולם, בניגוד ל"חוק, נהג לקבל 10%. קובע המבקר, לאחר שנדרש להתערב עלידי אורחים תמימים: "העניין הוסדר". כיצד? "תוקנו התקנות ו"הותרה גבייה בשיעור של 10%".

במכירות הפומביות פעלו קבוצות אגר רות, שדאגו שאיש לא יעז להציע מחיר גבוה משלהן. מי שהעז — יצא באברים מרוסקים. המכירות נערכו בחצר משטרת צפון תל-אביב.

כל עקרת בית יודעת כי חברות הסקר ריפ היו רק מסווה לעסקי הברחה בממדים עצומים — בידיעת האוצר. הדו"חות של חברות הסקר למשרד הממשלה היו כוזב, בים, לא התאימו לחשבונותיהם בבנקים. אולם עובדה זו לא הניעה את משרד הממשלה לפעולה — למרות שהיה מדובר במיליוני דולרים, שהיו צריכים להיכנס לקופת האוצר.

עוד עסקיביוא מוצלח. סוחר הופיע במשרד האוצר ובידו תוכנית כלכלית בריאה: לייבא חלקי מכונות משא, להרכיבם בארץ, לייצא את המכונות הגמורות לתורכיה. ה"סכום הדרוש: 189 אלף דולר. התוכנית כאמור, היתה בריאה. המכונות הושלמו, הת"ברר ש"אין אפשרות לייצא" והן נמכרו ב"מחירי המפולפלים של השוק המקומי, להנא"ת ולבריאותו של הסוחר. מצוין הדו"ח ב"צנעו"ת: "חייב היה האגף לשקול, אם מן הנכון להעניק ליבואן אחד רשיון לייבוא של כמות ניכרת של סחורה מסוג זה".

מחקרים מיניונים

ל"חורבות הרכוש הנטוש של ערביי ישראל ניבנו תוך זמן קצר אימפריות כלכליות אדירות. גנבים, ספרסרים ומיעלים למיניהם עטו על הדש כוביבים, שילשלו מיליונים לכיסיהם הרחבים. המבקר היה חסרי אונים: האפסטרופוס ורשות הפיתוח לא המ"ציאו למשרד את הדו"חות הכספיים של פעולותיהם משך שנים. ממקורות אחרים, גי"לה המבקר טיפות מן הים העכור:

מקירות המנדט קובעים כי 122 אלף דונם של פרדסים ערביים ננטשו בישראל. ב"ספרי האפסטרופוס רשומים רק 37 אלף דונם. לאן נעלמו שאר 85 הדונמים האחרים? קל יותר למצוא מחס בערימת שחת.

מה נעשה באותם הפרדסים שבכל זאת נשארו קניין האומה? בפי המבקר תשובה מאלפת: הם עובדו עלידי האפסטרופוס. אר"לם בעוד שדונם פרדס הכניס לבעלים פרסטים 60 ל"י ריווח בכל עונה, הרי הצליח האפסטרופוס להפסיד יותר ממיליון ל"י על פרדסיו. האפסטרופוס גם העשיר אנשים באופן חוקי. הוא מכר פרדסים לידידים טיבים במ"חיר 160 ל"י לדונם. המחיר, לפי חישובי משרד החקלאות, היה צריך להיות: 360 ל"י. רכוש נטוש לא פחות היו סחורות ה"שילומים. 11 אלף טון בולי פלדה ניתנו ב"זיסטה נדיבה למפעל העיריגול של סולל-בונה בצפון, ללא חוזה, וללא קביעת תנאי המש"לום. גם אחרי הביקורת, לא חוקק המצב.

כפי שהגיוון מחייב, קיבלה חברת שוהם את הזכות להעביר ארצה חלק הארי של סחורות השילומים. אולם חברת הספנות הישראלית סירבה להעניק למיבצע הובלה זה את ההנחה המקובלת, שהוצעה עלידי כל שאר חברות הספנות הבינלאומיות. במשך שנים נהנתה שוהם, איפוא, מתשלומים מנור"פחים. ידידיה במקום הנכון דאגו לכך.

איבדו את כל אשר להם, במלחמת העצמאות. אולם בכל זאת הספיקו כספי הארנונה ל"מטרה חיונית אחת: 550 אלף ל"י הוקצבו מתוכה כדי לרכוש דירות שרד לנכבדי ה"ממשלה.

על ספר הנישומים, אותה שערוריה לאומית, עובר מבקר המדינה במשפט קצר ואלגנטי: "במספר נכר של מקרים, סתה שיטת חישוב המס מוז שנקבעה בחוק".

מי פטור ממס?

אנשים הנכונים בעלי הידדים ה"נכונים במשרד הנכון פטורים, בין ה"שאר מתשלום כל מיני מסים ומכסים, המ"ט

תפלות — למרות שמשרד בי. גי. מרכז את הפעולה הענפה ביותר מבין כל משרדי ה"ממשלה.

שיבולים ישור

מ"שרד האוצר, הוא הראשון שזכה ל"ביקורת מפורטת. בכל מדור ומדור, הש"תוללו בו השוורים הבלתיחסומים להנאתם. חברה גדולה קיבלה הלוואה להקמת בית חרושת, בסך של מיליון ו-200 אלף דר"ל. החברה היתה צריכה להחזיר את הסכום בלירות ישראליות, לפי השער הרשמי הנוה"במשך שמונה שנים. האוצר, היודע לגבות את הגרוש האחרון מכל סוכריה וקופסת סר"גריות, טעה וקבע כל תשלום חצי שנתי ל"

יה היה שודד ורוצח מפורסם שהטיל א"ת את אימתו על תישיבי העיר שיקאגו וארצות-הברית כולה. הוא התפרנס בראש ו"ראשונה מסחיטה: כל בעל עסק היה חייב להעלות לו ולארגונו מס קבוע. דינם של המסרבים נחרץ תמיד למוות. רק לבסוף הצליח האוצר להביא את אל קאפונה הגדול לדין, באשמת השתמטות ממס הכנסה. הוא גידן 10 שנות מאסר, משטר מרצחיו נש"בר"י.

מה היה קורה אלו, במקום ליפול לידי בלשי האוצר האמריקאי, היה אל קאפונה נופל לידי מבקר המדינה בישראל? אם לדון לפי הדו"ח השנתי הששי של מבקר המדינה, שיצא לאור השבוע, היה אל קאפונה זוכה בלי ספק לשתיים או שלוש פסקות בלשון זו:

עסקי מר קופאי

ב"עניין היחסים בין הרשות המקר"מית בשיקאגו לבין האירח מר אלי קופאי, העלתה הביקורת כי בכמה מקרים גילה מר קופאי נטיה מסוימת שלא לנהל את עסקיו על טהרת הסדרים החוקיים ה"מקובלים. יתכן שחלק מהאשמה רובץ על התיישנות הח"ק עצמו, ומבקר המדינה, ב"דו"ח הביניים, הביא עניין זה לתשומת לב המחוקק.

"בכמה מקרים הוצאה מהמחסנים תחמושת מבלי שיערך רישום נאות של הפעולות, ו"מבלי שיוחזרו התרמילים הריקים, כפי ש"דורשים כללי החיסכון הציבורי. לעומת זאת נמצאו כמה מאוחזי העיר מוטלים ברח"בות, כשהקליעים החסרים ברשותם.

הסעיף	1953/54	1954/55
איסוף	530	766
טיהור	978	976
לחיצה	554	987
חימום	289	634
סחיטה	640	578
סה"כ נקי	5678	8456

"בסוף הביקורת הוצעה שיטת ניהול פני"קסים כפלה, וכן הקמת ארכיון מרכזי אחד לריכוז התלונות".

השרים מתערבים

ה"ה היה יכול להיות מצחיק מאד, אילמ"ל לא היה עצוב כל כך. משרד מבקר ה"מדינה הוקם בשעה שאיש לא חלם כי ה"שחיתות תשתלט על הארץ כפי שהשתלטה ופיה ייפער כפי שנפער לבלוץ הכל. בתחילת החדשים, משרד מבקר המדינה — שאיש אינו מפקפק ביושרו, בחינותיו ובכנותיו הטר"בית — אינו יכול לשמש מכשיר מספיק ל"מלחמה בנגע. ההוכחה הטובה ביותר: ה"דו"ח השנתי מספר 6.

עוד לפני שפורסם הדו"ח, שהעסיק 331 עובדים בהכנתו ואשר עלה למדינה כמעט מיליון ל"י, קמה סערה סביבו. אפילו נוס"חתו החיוורת נראתה חריפה מדי לכמה משר"די ממשלה שבוקרו.

על פי דרישתו של שר האוצר, לוי (לא תחסום שור בדישו!) אשכול, ובניגוד מפור"רש לחוק, הוכנסו שני שינויים בדו"ח, לפני פירסומו. על פי דרישתו של שר החוץ משה שרת, הושמטו לגמרי שני פרקים מתוך ה"דו"ח.

מתמיה לא פחות המקום הועזם שהוקדש ל"בקורת פעולות משרד ראש-הממשלה. בעוד משרדים קטנים אחרים זכו לעשרות עמודים, הסתפק משרד ראש הממשלה ב"40 שורות

דו"ח משה רבנו ודו"ח מוזס המבקר

הרבה מלים —

לים על האזרחים הלא-נכונים. כך, למשל, גילה המבקר סוף-סוף את שערוריית הפיטור ממכס של יבוא מכונות, סחורות שונות וציוד לבתי-מלון. יבוא מפקפק זה הביא לא זמון לתשומת לב הציבור, כאשר נתגלה כי תיקו של שייקה ירקוני, בקשר לאחת מעיס"קות אלה, נסגר עלידי אחד מפיקודי עמוס בגוריון במשטרה.

להלכה, פטורים בתיהמלון מתשלום מכס על ציוד שהם מייבאים לצרכיהם. הדו"ח קובע: כמעט בכל המקרים נמכר חלק הגון מהציוד הפטור ממכס בשוק השחור. בכמה מקרים, נמכר הציוד כולו. שנים מה"יבואנים השתמשו בציוד ובחומרי הבניין ל"הקמת בתים מש"תפים, שנמכרו במחירים לפי רוח הזמן. בית-מלון אחד, אף לא עבר את שלב התיכנון על גבי הגייר. הסחורות, לעומת זאת, נעלמו — ואתם המכס שנגול מהמדינה.

מנהל המכס פטר — על דעת עצמו, ובניגוד לחוק — משלוחים רבים של סחורות שונות מתשלום מכס.

97 אלף ל"י בקירוב. אילמלא הביקורת, ש"תבעה להחזיר את הסכום לגובהו הנכון, ה"תה א תה חברה מרוויחה למעלה ממיליון ל"י על חשבון משלם המסים.

בחוף-לארץ פעלו, כידוע, שליחים ש"התמסרו לענייני עלייה. בשעתו, היה זה עדיין מפליא לראות שליחים מסורים כלה ח"זים הביתה עמוסים מתנות, מקררים חש"מלים או מכונות אנגליות צנועות. "מאין לקחו את הכסף?" שאלו כולם. הנה אחת התשובות:

עם חיסול תפקידי קציני העלייה בחוף-לארץ, נתברר כי אלה הורישו לאוצר מתנת פרידה פרטית. לפי הספרים, נשארו השליחים חייבים אלפי ל"י, שקבלו כהלוואות. למדינה לא היה לב לדרוש את הכסף ממשרתיה ה"מסורים. הגרעון הועלם עלידי להטוטים חשבוניים.

מדי חודש משלם כל אזרח ארנונה, שמטרתה לפצות את בני הארץ שנפגעו מ"המלחמה. הארנונה לא הספיקה עדיין לפצות את אנשי מושבת משמר-הירדן, למשל, ש"